

Politisk kronik: 2. halvår '87

Lars Bille, Institut for Samfunds- og Forvaltning

Siden folketingsvalget i september 1971 havde den danske vælgerbefolkning, de politiske partier og medierne ikke været i den situation, at de med bare nogenlunde sikkerhed kunne forudsige, hvornår det næste valg ville finde sted. Frem til og med 1984 havde der været udskrevet valg 6 gange og hver gang på grund af fastlåste parlamentariske situationer. Anderledes forholdt det sig i sommeren 1987. Alle vidste, at valget måtte komme i løbet af et halvt år, da folketingets valgperiode udløb i januar 1988. Partiernes organisationer kunne for en gangs skyld forberede sig i god tid på den foranstående valgkamp, dog uden at kende den præcise valgdato. Den taktiske fordel, der kunne ligge i at meddele den på et for regeringen belejligt tidspunkt, ville statsminister Poul Schlüter ikke give fra sig, på trods af et udtalt pres - ikke mindst fra oppositionen - og en stigende strøm af mere eller mindre kvalificerede gisninger. Nogen bekymring ytrede i den offentlige debat om den skadelige virkning, det ville have på efterårets arbejde i folketinget, at partierne mere skelede til det forestående valg end til færdiggørelsen af lovgivningen.

Den 18. august 1987 var folketinget indkaldt ekstraordinært til behandling af regeringens forslag til indgreb i den løbende konflikt mellem det offentlige og Prosa. Denne konflikt havde efterhånden lammet væsentlige dele af det offentliges edb-baserede aktiviteter. Socialdemokratiet benyttede sig af lejligheden til også at få behandlet et forslag til indgreb i Sygesikringens konflikt med speciallægerne. Ved begyndelsen af forhandlingerne tog statsministeren ordet og meddelte: "Jeg har meddelt Hendes Majestæt Dronningen, at der holdes nyvalg til Folketinget tirsdag den 8. september.

Hermed var startskuddet givet til en kort valgkamp, hvilket var meget bevidst fra statsministerens side, i det han i de efterfølgende kommentarer erklærede, at det nu gjaldt om at få valget overstået, at få gjort den periode, hvor partierne "smudsede" hinanden til, så kort som muligt, således at regeringen kunne fortsætte arbejdet med at løse landets problemer. Det har givet også spillet ind, at Socialdemokratiet oftest har behovet god tid til at få mobiliseret alle partiets potentielle vælgere, medens regeringspartierne kunne håbe på at beholde initiativet valgkampen igennem, når den blev så kort. Faktisk synes Socialdemokratiet at være blevet taget på sengen. Partiets og folketingsgruppens formand Anker Jørgensen befandt sig i Bulgarien og folketingsgruppens næstformand Ritt Bjerregaard var i Bangkok. Tilbage var næstformanden i partiet Svend Auken, som erklærede sig tilfreds med valgets udskrivelse, selv om han var blevet overrasket. Han fandt iøvrigt, at statsministerens handlemåde var en parlamentarisk nyskabelse, der mindede lovligt meget om centralamerikanske metoder. Valgkampen ville forhindre en normal afholdelse af Socialdemokratiets årsmøde i begyndelsen af september, og radioens og fjernsynets spærretid forhindrede en normal dækning og dermed viderebringelse af mødets politiske budskaber. Mødet blev afviklet på nogle få timer den 6. september.

Reaktionerne fra de øvrige partier spændte fra stor tilfredshed hos regeringspartierne, begejstring hos Socialistisk Folkeparti, hvor Gert Pedersen ligefrem fandt, at det var en gave i anledning af hans 60 års fødselsdag den 19. august, til en "taget til efterretning" hos regerings støtteparti, Det radikale Venstre, som helst havde set, at finansloven for

1988 var blevet færdigbehandlet inden valgets udskrivelse.

Valgkampen

Valgets hovedtema blev anslået med det samme: skulle firkløveret fortsætte med støtte fra Det radikale Venstre eller skulle Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti tage over. Dermed blev vælgerne stillet over for et klarere og mere ideologisk betonet valg, end det havde været tilfældet i mange år. Regeringspartierne betonedede i deres valgmateriale det sammenhold, de fire partier trods mange spådomme om det modsatte havde udvist i de forgangne fem år. Det blev fremhævet, at regeringen havde formået at løse nogle af de problemer, den havde sat sig som mål, da den tiltrådte: fjernelse af underskuddet på statsregnskabet, en opbremsning af væksten i de offentlige udgifter, dæmpelse af inflationen, sænkning af renteniveauet og skabelse af flere arbejdspladser. Tilbage stod betalingsbalanceunderskuddet og arbejdsløsheden, som stadig var for høje. Centralt i regeringens partiernes valgkamp var imidlertid, at disse balanceproblemer ville blive drastisk forværret, hvis det blev Socialdemokratiet, der kom til magten, enten i form af et regeringsamarbejde med Socialistisk Folkeparti eller i kraft af et løsere samarbejde, hvor Socialdemokratiet også var afhængig af støtte fra Socialistisk Folkeparti.

Denne flertalsmulighed var ingenlunde urealistisk. Socialistisk Folkeparti havde konstant ligget til en væsentlig fremgang i de mange meningsmålinger, en fremgang der kunne mere end opveje det tab, Socialdemokratiet stod til. Dertil kom det bemærkelsesværdige, at begge partier - for første gang i den politiske historie - **på forhånd** havde erklæret sig rede til at indlede regeringsforhandlinger, såfremt de opnåede flertal ved valget. Begge partiers hovedargumentation i valgkampen gik på den sociale skævvrid-

ning, der efter deres opfattelse var sket under den borgerlige regering. Derfor skulle der foretages en social genopretning, hvor de svageste grupper i samfundet - folkepensionister, bistanmodtagere, arbejdsløse - fik udlignet det efterslæb, der var opstået. Sloganet var: "Væk med Schlüter".

Den skarpe blokopdeling, valgkampen var udtryk for, bekom ikke Det radikale Venstre godt. Partiet erklærede utvetydigt, at det fortsat ville pege på Schlüter, som den der skulle lede en regering, og at en regering under ingen omstændigheder måtte være afhængig af yderfløjene. Konkret betød det, at Socialistisk Folkeparti og Fremskridtspartiet skulle spændes ud fra indflydelse. Niels Helveg Petersen advarede mod den situation, hvor valget resulterede i et "grumset" flertal, idet dette ville give ustabile parlamentariske forhold med udsigt til en snarlig udskrivning af nyvalg, uden at de økonomiske problemer blev løst.

Et "grumset" flertal kunne meget vel opstå, idet der knyttede sig stor usikkerhed til, hvordan flere af de små partier ville klare sig. De frem- og tilbagegange, meningsmålingerne viste for disse partier, var alle behæftede med statistisk usikkerhed, og med den hårfine balance, der er i den danske vælgerbefolkning mellem den borgerlige og socialistiske lejr, skulle der ikke flyttes mange stemmer, før det ville få store parlamentariske konsekvenser. Ville det lykkes for Fremskridtspartiet, som det eneste højrefløjsparti i oppositionen, at høste blandt de utilfredse borgerlige vælgere og dermed gøre regeringens fortsættelse afhængig af støtte fra Fremskridtspartiet? Ville det lykkes for de to nye partier, der for første gang opstillede til et folketingsvalg - De Grønne og Fælleskurs - at komme over spærregrænsen på 2%, og hvordan ville de i givet fald stille sig i det parlamentariske samarbejde? Hvilke konsekvenser ville det have i form af stemmespild - især på ven-

strefløjen - at der ved valget blev sat danmarkshistorie med 16 opstillede partier?

Dette resultat var ensbetydende med en genetablering af den parlamentariske konstellation, der herskede fra 1981 til 1984, og som førte til den socialdemokratiske regerings tilbagekomsten i september 1982 og senere til firkloverregeringens udskrivelse af valget i januar 1984. Regeringen var igen afhængig af støtte fra både Det radikale Venstre og Fremskridtspartiet, præcis den situation som de radikale havde advaret imod og frygtet. Den anden flertalsmulighed, der lå i mandattallene, bestod af Socialdemokratiets og Socialistisk Folkepartis 81 mandater sammen med Det radikale Venstres 11. Nøglerne til magten lå med andre ord - som utallige gange før - hos Det radikale Venstre.

Der knyttede sig derfor stor spænding til, hvilke konsekvenser partilederne ville drage, når de fremsatte deres kommentarer til valgresultatet på selve valgnatten. Statsministeren udtrykte skuffelse over den konservative tilbagegang, men pointerede dog det positive der lå i, at partiet stort set havde formået at fastholde niveauet fra succesvalget i 1984. Han erkendte, at regeringens situation nu var vanskeligere, men fandt ingen grund til, at regeringen skulle træde tilbage, da han ikke kunne se, at der var noget flertal imod den. Anker Jørgensen mente, at der var opstået en ny parlamentarisk situation, hvis de radikale fastholdt, hvad de havde sagt under valgkampen. Derfor måtte regeringen træde tilbage, og forhandlingerne om dannelsen af en ny regering indledes. Han fremhævede eksplicit flertalsmuligheden mellem Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Det radikale Venstre. Niels Helveg Petersen måtte med beklagelse konstatere, at "det grumsede flertal" var en realitet, at de radikale fortsat ikke ønskede, at yderfløjene fik nogen indflydelse, og at mandatfordelingen

derfor varslede om ustabile politiske tilstande. Både Det radikale Venstre og Fremskridtspartiet lod forstå, at de ønskede Poul Schlüter som leder af en regering.

Regeringschefen fandt det altså ikke på selve valgnatten nødvendigt, at regeringen trådte tilbage, idet de faldne udtalelser pegede på, at der ikke var et flertal imod regeringen. Dette var stillingen, da politikerne gik hjem "for at sove på det", som det hedder i den jargon.

Herefter gik det stærkt. Onsdag den 9. september demissionerede regeringen. Dronningerunden fandt sted samme dag. Torsdag den 10. september var endnu en firkloverregering dannet med Poul Schlüter som chef. Seks nye ministre var udnævnt, heraf en for et nyoprettet sundhedsministerium. Hovedtrækkene i dette begivenhedsforløb var følgende.

Onsdag den 9. september 1987 kl. 11.00 indgav statsministeren regeringens afskedsbegæring og rådede dronningen at indkalde repræsentanter for de politiske partier, således at de fik lejlighed til at udtale sig om den forestående regeringsdannelse. Hvad der har bevæget statsministeren til at skifte opfattelse er ikke oplyst, men det har givet spillet en væsentlig rolle, at der havde været en kontakt mellem ham og Niels Helveg Pedersen om morgenen, og at sidstnævnte havde rådet til regeringens afgang. I hvert fald udtalte Niels Helveg Petersen til middagsradioavisen, at han var orienteret om statsministerens beslutning, og at han havde givet ham det gode råd, og at han syntes, det var et klogt valg.

Kl. 14.30 påbegyndtes dronningerunden. Socialdemokratiet pegede på lederen af folketingets største parti som leder af de kommende forhandlinger om dannelsen af en ny regering bestående af Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Det radikale Venstre,

idet det fremhævedes at disse tre partier havde flertal i folketinget. Socialistisk Folkeparti pegede på Anker Jørgensen som leder af forhandlinger med henblik på dannelsen af en socialdemokratisk mindretalsregering. Firkloverpartierne gav enslydende råd, der alle pegede på Poul Schlüter som leder af forhandlinger, med henblik på dannelsen af en ny firkloverregering. Fremskridtspartiet pegede på Poul Schlüter som leder af forhandlinger om en regering, der udgår af eet eller flere partier indenfor den gruppe, der opnåede 90 mandater efter valget. Det radikale Venstre pegede på Poul Schlüter som leder af forhandlinger om en ny regering. Partiet tilkendegav ingen nærmere specifikation af, hvilken regering Poul Schlüter skulle arbejde på at sammensætte. Fælleskurs pegede på Gert Petersen som forhandlingsleder.

Der var altså 90 mandater bag Poul Schlüter, 81 bag Anker Jørgensen og 4 bag Gert Petersen. Herefter blev Poul Schlüter opfordret af dronningen til at føre forhandlinger med henblik på dannelsen af en ny regering under hans ledelse. Der var ikke bundet noget specielt mandat til opfordringen. Det radikale Venstre og Fremskridtspartiet havde i deres råd stillet den fungerende statsminister frit med hensyn til, hvilken regering han ville danne. Han meddelte kort efter, at han ville danne en ny firkloverregering bestående af de hidtidige regeringspartier, og at han ikke agtede at føre egentlige forhandlinger hverken med Det radikale Venstre eller med Fremskridtspartiet. Anker Jørgensen indkaldte Socialistisk Folkeparti og Det radikale Venstre til separate "alternative" regeringsdannelse møder for at få afprøvet denne flertalsmulighed. De endte omgående resultatløse, idet de radikale fastholdt, at de ikke ønskede at medvirke til dannelsen af en regering, som var afhængig af Socialistisk Folkeparti.

Torsdag den 10. september tiltrådte den nye

firkloverregering. Ganske omfattende rokast var foretaget. Størst opmærksomhed vakte det, at Britta Schall Holberg (V) blev afløst af Laurits Tørnæs (V), et skifte der vanskeligt kunne opfattes på anden måde, end at Britta Schall Holberg var blevet fyret. Hun opfattede det selv sådan, idet hun dels udtalte til pressen, at hun var personligt lettet, men politisk skuffet, dels meddelte, at hun ville forlade dansk politik ved det næste folketingsvalg. Statsministerens tidligere løfter om, at regeringens to mindste partier hver skulle have endnu en minister, blev nu opfyldt. Erhard Jacobsen (CD) blev minister for økonomisk samordning og Flemming Kofod-Svendsen (KRF) boligminister. Endvidere blev Agnete Laustsen minister for det nyoprettede sundhedsministerium. Ministerlisten så iøvrigt sådan ud. (Vedlagte figur !!)

Den tredje Firkloverregering:

1) Statsminister Poul Schlüter (K)	9) Socialminister Mimi Salling Jakobsen (CD)	16) Industriminister Nils Wilhelm (K)
2) Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen (V)	10) Kirkeminister Mette Madsen (V)	17) Trafikminister Frode Nør Christensen (CD)
3) Finansminister Palle Simonsen (K)	11) Energi minister Svend Erik Hovmand (V)	18) Skatteminister Anders Fogh Rasmussen (V)
4) Justitsminister Erik Niin-Hansen (K)	12) Fiskeriminister og m.m. for nordisk samarbejde Lars P. Gammegaard (K)	19) Sundhedsminister Agnete Laustsen (K)
5) Minister for økonomisk samordning Erhard Jacobsen (CD)	13) Arbejdsminister Henning Dyrsmose (K)	20) Landbrugsminister Laurits Tørnæs (V)
6) Økonomiminister Knud Enggaard (V)	14) Indenrigsminister Thor Pedersen (V)	21) Forsvarsminister Bernt Johan Collet (K)
7) Miljøminister Christian Christensen (KRF)	15) Kultur- og kommunikationsminister Bertel Haarder (V)	22) Boligminister Flemming Kofod-Svendsen (KRF)
8) Undervisnings- og forsk-		

Statsministerens hurtige regeringsdannelse udløste en del kritiske kommentarer. Både Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti fandt, at forløbet af processen var en teaterforestilling, som var aftalt med de radikale og alene opført til ære for dem. Selv udtalte de radikale efter et gruppemøde den 10. september, at Poul Schlüter burde have ført forhandlinger med partierne inden regeringsdannelsen og i disse forhandlinger inddraget, hvad der mere konkret skulle ske i den kommende folketingssamling. "Det radikale Venstre accepterer den nye firkloverregering, men der foreligger en ny situation.

Uden om regeringen er der et flertal bestående af de radikale, Socialdemokratiet og SF". Dermed havde de radikale udstedt deres "frihedsbrev" og vilkårene for det forestående folketingsarbejde udstukket for regeringen.

Valget havde resulteret i et nederlag for regeringen og i en mandatfordeling, der gjorde regeringen afhængig både af Det radikale Venstre og af Fremskridtspartiet. De radikale havde under valgkampen klart sagt, at de ikke kunne tolerere, at regeringen blev afhængig af Fremskridtspartiet. Ved at træde tilbage, og gendanne firkloverregeringen uden at føre forhandlinger med de øvrige partier, havde Poul Schlüter visket tavlen ren, og løst regeringen såvel som de radikale fra de bindinger, de måtte have på hinanden. Hverken regering eller opposition havde forpligtet sig til noget; der var ingen forhåndsbetingelser eller faste aftaler. De konkrete forhandlinger i folketinget måtte fra sag til sag vise, hvor flertallet kunne findes.

Dette var hovedindholdet i statsministerens "redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger" og den efterfølgende iøvrigt fredelige åbningsdebat. Statsministeren appellerede til et samarbejde hen over midten og til partiernes ansvar, "et ansvar som i lige høj grad må bæres af alle partier, der rækker ind til midten - firkloveret, Det radikale Venstre og Socialdemokratiet." Fremskridtspartiet blev ikke omtalt i statsministerens indlæg. Statsministeren udtalte endvidere, at hvis et flertal i det nye folketing bevidst ville satse på hurtigt at fremkalde et nyt valg, så ville det få det. Svend Auken fandt tone i talen rimelig, men pointerede, at regeringen ikke skulle regne Socialdemokratiet til dens parlamentariske basis. Niels Helveg Petersen fandt invitationen til Socialdemokratiet og Det radikale Venstre, tydelig, klar og velkommen, medens Pia Kjærsgaard stillede sig uforstå-

ende over for, at regeringen fortsat ville indsmigre sig hos Socialdemokratiet på trods af dens klare nederlag ved valget.

Sømærkerne for regeringens sejlads var hermed sat, og det første alvorlige skær, den måtte styre udenom, ville blive finanslovsforhandlingerne.

Socialdemokratisk lederskifte

Rygterne ville vide, at Anker Jørgensen på selve valgaftenen ville have meddelt sin tilbagetræden som formand for Socialdemokratiet, men at de første - for Socialdemokratiet - positive delresultater, den sluttelige beskedne tilbagegang samt den ændrede parlamentariske situation fik ham til at ændre mening. Muligheden for en Socialdemokratisk mindretalsregering kunne ikke fuldstændigt udelukkes, i hvert fald skulle de afprøves. De korte forhandlinger herom førte som nævnt ikke til noget resultat. På et fællesmøde for Socialdemokratiets folketingskandidater, hovedbestyrelse og LO's topfolk i Folkets Hus i København den 10. september gav Anker Jørgensen så meddelelsen om, at han trak sig tilbage efter 15 år på formandsposten. Han anbefalede at Svend Auken blev hans efterfølger. Det endelige valg af en ny ledelse skulle finde sted på en ekstraordinær kongres den 3. oktober 1988. Her valgtes Svend Auken med 569 stemmer ud af 578 mulige. Kun een stemme faldt på "modkandidaten" Arno Norske, hvis eneste begrundelse for at opstille var, at han syntes, at der burde foregå et reelt valg. Som et led i formandsskiftet var det blevet besluttet i partiet, at dets formand ikke, som det hidtil havde været tilfældet, samtidig skulle være formand for folketingsgruppen. Til denne post valgtes Ritt Bjerregaard, da gruppen konstituerede sig, medens Svend Auken blev politisk ordfører. Med denne fordeling af tillidsposterne var det hensigten at styrke den organisatoriske side af folketingsgruppens ar-

bejde, samtidig med at partiets formand gennem det politiske ordførerskab kunne markere partiets profil tydeligere i den politiske debat. Fordelingen har vel også været et resultat af styrkeforholdet mellem de forskellige fløje i Socialdemokratiet, fløjddannelser som med jævne mellemrum i en årrække overfor offentligheden havde afsløret, at der herskede en intern uenighed om væsentlige politiske spørgsmål.

Årsmøder

En række af de politiske partier afholdt deres årsmøder i løbet af efteråret. Partiernes valgresultat såvel som den nu opståede parlamentariske situation var de gennemgående temaer på møderne.

Venstre måtte konstatere, at partiet med dets 19 mandater nu havde det laveste mandattal nogensinde. Det var ikke lykkedes for partiet, at levere hvad det gerne ville, og vælgerreaktionen var "et diskret vink med en forhammer" om, at partiet måtte være mere troværdigt i forhold til dets program. Venstre skulle fortsat være statskassens lænkehund og gennemtvinge en mindskelse af den offentlige sektors betydning i dansk økonomi, så skatten kunne nedsættes. Hvis Socialdemokratiets nye ledelse ikke ville samarbejde med regeringen om det, måtte regeringen søge at få sin økonomiske politik igennem i et samarbejde med både Fremskridtspartiet og de radikale. Det var første gang at et regeringsparti så direkte pegede på den mulighed. Uffe Ellemann Jensen blev genvalgt som formand uden modkandidat. Anders Fogh Rasmussen blev valgt som næstformand.

Det radikale Venstres landsmøde den 19.-20. september var præget af større harmoni end normalt. Der var fuld tilslutning til forke-tinghsgruppens "frihedsbrev", der løste partiet fra rollen som regeringens støtteparti.

Det radikale Venstre var endnu engang blevet placeret som tungen på vægtskålen, og partiets vigtigste opgave måtte nu være at formidle samarbejdet mellem regeringen og Socialdemokratiet, således at yderfløjene ingen indflydelse fik. I den forbindelse rettedes der igen kritik af, at Poul Schlüter ikke havde taget en alvorlig forhandlingsrunde med Socialdemokratiet, før han gendannede firkløverregeringen. Skulle det "grumsede" flertal gøre et midtsøgende samarbejde umuligt, erklærede Niels Helveg Pedersen at partiet kunne komme i den situation, at det eneste rigtige ville være at bede vælgerne om tilslutning til, at Det radikale Venstre stod i spidsen for regeringsarbejdet. Beskeden fra landsmødet var klar: hverken regeringen eller Socialdemokratiet skulle forvente radikal støtte til forlig om den økonomiske politik - specielt finansloven - hvis det var baseret på enten Fremskridtspartiets eller Socialistisk Folkepartis stemmer.

Fremskridtspartiet kunne på sit landsmøde glæde sig over, at den nedgangslinie, der havde bragt partiet i nærheden af spærregrænsen, nu var vendt, - ifølge Helge Dohrmann på grund af det stigende skattetryk under den borgerlige regering og partiets konsekvente holdning til "bekvemmelighedsflygtninge". Valgresultatet måtte nu tvinge de borgerlige partier til at lytte til Fremskridtspartiet og give det indflydelse i forhold til dets mandattal. Iøvrigt var landsmødet koncentreret om, hvem der skulle tegne partiet efter Mogens Glistrups genvalg til Folketinget. Dette afgjordes i form af et opgør om, hvem der skulle vælges til partiets hovedbestyrelse og til landsformand. Pia Kjærsgaard meddelte, at hun ville arbejde for at ændre partiets vedtægter, således at folketingsmedlemmer ikke samtidig kunne være medlem af hovedbestyrelsen, og hun opfordrede landsformanden Anette Just samt næstformanden Kim Behnke til at trække sig ud af ho-

vedbestyrelsen, nu da de var valgt til Folketinget. Da de ikke agtede at følge opfordringen, meddelte hun, at hun som konsekvens af deres holdning selv søgte valg til hovedbestyrelsen for at få mere magt. Landsmødet sluttede op om Pia Kjærsgaards synspunkter, hvilket manifesterede sig i, at hendes kandidat til partiformandsposten Johannes Sørensen blev valgt med 239 stemmer mod Anette Just's 157. Da folketingsgruppen konstituerede sig med Helge Dohrmann som formand og Pia Kjærsgaard som næstformand og politisk ordfører, var der ikke længere tvivl om, at hun nu tegnede Fremskridtspartiet, og at Mogens Glistrups dage som partijejer var færdige. Denne udvikling kunne tolkes som et signal til regeringen om, at Fremskridtspartiet fremover ville være mere kompromissøgende, end det havde været under Glistrups lederskab.

Det Konservative Folkeparti holdt landsmøde den 7.-8. november. Det opgør, nogle havde ventet på baggrund af partiets tilbagegang ved valget, udeblev. Poul Schlüter tog brodden af kritikken ved at erklære, at det ville være helt uden mening at sige, at et parti der var gået fra 10 til 38 mandater på 12 år havde fulgt en forkert kurs, og at fem år ved magten uundgåeligt ville medføre, at partiet i nogle vælgeres øjne erhvervede sig et synderregister. Han fastslog, at partiet fortsat ville føre en midtsøgende kurs og dermed reducere venstrefløjens indflydelse i dansk politik. En række forslag, fremsat af Konservativ Ungdom om nedskæringer inden for den offentlige sektor og om privatisering, faldt, men først efter at de havde været underkastet en skriftlig afstemning. Landsmødet resulterede således ikke i nogen henstilling om, at folketingsgruppen skulle lægge kursen om.

Centrumdemokraternes landsmøde førte heller ikke til vedtagelser om en anden politik, hvilket givet skal ses i lyset af, at partiet kunne holde landsmødet som det eneste af

regeringspartierne, der havde haft fremgang ved valget. Enigheden i partiet blev betonet stærkt, såvel som sammeholdet i regeringen. Et af de mere betydningsfulde signaler, der udgik fra landsmødet, var den tilslutning Mimi Stilling Jacobsen fik, da hun erklærede, at det passede Centrumdemokraterne godt at de skulle samarbejde med Socialdemokratiet om den kommende finanslov, og at hun på mange områder var enig med dette partis socialpolitik, også selvom det måske ville betyde øgede udgifter på finansloven.

Finansloven

Regeringens finanslovsforslag for 1988 blev fremlagt umiddelbart før statsministeren udskrev valget i september 1987, og det indgik derfor som et vigtigt tema i valgkampen. Forslagets samlede udgiftsposter beløb sig til 207.6 mia kroner mod en samlet indtægt på 206 mia. Underskuddet på drifts- anlægs- og udlånsbudgettet beløb sig altså til 1.6 mia kroner. Den samlede statsgæld forventedes i 1988 at forblive uændret på ca. 420 mia og den samlede renteudgift på ca. 55 mia kroner. Finansminister Palle Simonsen ledsagede forslaget med bemærkninger om, at det fortsat var nødvendigt med en meget stram økonomisk politik, at det offentlige forbrug ikke måtte stige og at enhver aktivitetsudvidelse måtte modsvares af en besparelse et andet sted på budgettet.

Socialdemokratiet fandt, at forslaget mere var et valgoplæg end et seriøst bud på den kommende finanslov. Partiet hævdede, at forslaget var "sminket" og derfor indeholdt et større underskud, som skulle dækkes via besparelser. Hvor der skulle skæres, pressede partiet på for at få afklaret under valgkampen, der med hensyn til talakrobatik lignede mange andre valgkampe. Socialdemokratiets krav til finansloven var gennemførslen af en social genopretning, hvis hovedpunkter var en satsforhøjelse på 10% på dagpenge,

efterløn og sygedagpenge, 2 mia kr. ekstra til pensionisterne og 1.8 mia til betalt frihed under uddannelse. De øgede udgifter skulle finansieres ved bl.a. at beskatte omsætningen af obligationer og ved oprydning i skattefiduserne.

Foruden selve finanslovsforslaget blev regeringens forslag til fremme af eksporten - eksportpakken - inddraget i de løbende finanslovsforhandlinger mellem partierne såvel som i de påbegyndte trepartsforhandlinger mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter. Eksportpakkens vigtigste indhold var bl.a. en udvidet ordning for eksportmomsen, forbedrede fradragmuligheder for virksomhedernes forskning, skattefrihed for tilskud til eksportfremme og forbedrede afskrivningsmuligheder. Hertil kom forslag om, at arbejdsgivernes bidrag til sociale ordninger blev omlagt og at energiafgifterne blev sat ned forud for fyringssæsonen.

Socialistisk Folkeparti meddelte, at partiet ville stemme imod den borgerlige regerings finanslov, og fremhævede den alvorlige belastning det ville være for samarbejdsmulighederne med Socialdemokratiet, hvis dette parti optrådte for svagt i forhandlingerne med regeringen. Fremskridtspartiet stillede 800 ændringsforslag, der samlet ville betyde en rokade på 40 mia kroner. I modsætning til de foregående år blev Fremskridtspartiet kaldt til et par korte orienteringsmøder hos finansministeren, men afstanden mellem deres synspunkter var for stor. Tilbage stod muligheden af et forlig mellem regeringen, de radikale og Socialdemokratiet, hvor sidstnævnte forlangte social genopretning, og hvor regeringen fastholdt, at der ikke kunne blive tale om udgiftsforøgelser. Så heller et valg.

Den 17. december - folketingets sidste arbejdsdag inden juleferien - kom overraskende for mange meddelelsen om, at der var ind-

gået forlig mellem regeringen, de radikale og Socialdemokratiet om finansloven og eksportpakken, og at der var indgået en aftale mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter. Forligets hovedpunkter var en forhøjelse af folkepensionen, dagpenge og efterløn pr. 1.juli 1988, kvoten for det almenyttige byggeri hævedes med 1000 til 10.000, afsættelse af flere penge til grundforskning, teknologisk udvikling, erhvervsuddannelse og uddannelsesstøtte, gennemførelse af eksportpakken med visse justeringer samt større muligheder for lønmodtagerfondene til at placere penge i erhvervslivet. Alt i alt en udgiftsforhøjelse i forhold til regeringens oprindelige forslag på ca. 4 mia. kroner.

Valgresultat og regeringsdannelse

Resultat af valghandlingen fremgår af nedenstående tabel

	1981 dec.	1984 jan.	1987 sep.	1988 maj
Socialdemokratiet	32,9 (59)	31,6 (56)	29,3 (54)	29,6 (55)
Det radikale Venstre	5,1 (9)	5,5 (10)	6,2 (11)	5,5 (10)
Venstre	11,3 (20)	12,1 (22)	10,5 (19)	11,8 (22)
Konservative Folkeparti	14,5 (26)	23,4 (42)	20,8 (38)	19,2 (35)
"De fire gamle"	63,8(114)	72,6(130)	66,8(122)	66,1(122)
DKP	1,1 (0)	0,7 (0)	0,9 (0)	0,8 (0)
Socialistisk Folkeparti	11,3 (21)	11,5 (21)	14,6 (27)	12,9 (24)
Venstresocialisterne	2,7 (5)	2,7 (5)	1,4 (0)	0,6 (0)
Kommunistisk Arbejderp.	0,1 (0)	-	-	-
Socialistisk Arbejderp.	0,1 (0)	0,1 (0)	0,0 (0)	-
Marxistisk-Leninistisk P.	-	0,0 (0)	0,0 (0)	-
Fælleskurs	-	-	2,2 (4)	1,9 (0)
Retsforbundet	1,4 (0)	1,5 (0)	0,5 (0)	-
Centrumdemokraterne	8,3 (15)	4,6 (8)	4,8 (9)	4,6 (9)
Kristeligt Folkeparti	2,3 (4)	2,7 (5)	2,4 (4)	2,0 (4)
Fremskridtspartiet	8,9 (16)	3,6 (6)	4,8 (9)	8,9 (16)
De Grønne	-	-	1,3 (0)	1,3 (0)
Humanistisk Parti	-	-	0,2 (0)	-
"De andre"	36,2 (61)	34,2 (57)	33,2 (53)	33,0 (53)
Netto forskydninger	12,6	10,8	9,1	6,1
"Spildte stemmer"	2,7	2,3	5,2	4,6
Valgdeltagelse	83,1	88,4	86,7	85,7

Kilde: Folketinget 1981,1984,1987, 1988.